

Mindset: de basis van

Floor Raeijmaekers is ECHA* Specialist in Gifted Education en eigenaar van Het TalentenLab. Het TalentenLab is gespecialiseerd in hoogbegaafdheid, onderwijs en talentontwikkeling, verzorgt workshops, adviseert scholen en begeleidt hoogbegaafde kinderen en hun ouders. Floor heeft onderzoek gedaan naar mindset en heeft onder andere lessenseries ontwikkeld voor kinderen.
www.hettalentenlab.nl

* European Council for High Ability

talentontwikkeling!

Teun is een slim ventje uit groep 5. Al van kleins af aan gaat alles hem eigenlijk gemakkelijk af. Op school haalt hij zonder veel moeite de meest prachtige punten en rapporten. Omdat Teun wel wat extra uitdaging kan gebruiken, is besloten dat hij mag gaan deelnemen aan de plusklas van de school. Fantastisch idee, zou je denken. Maar bij Teun slaat de paniek al snel toe: ‘Spaans? Dat kan ik helemaal niet!’, ‘Filosofen? Ik weet niet eens wat dat is.’ Teun doet geen oog meer dicht en weet het zeker: ‘Die plusklas is niets voor mij!’

Motivatie voor leren

Ieder kind wordt geboren met een sterke wil om te leren. Heel jonge kinderen zijn dagelijks bezig met leren (eten, lopen, praten) en doen dit vol overgave. Ze vinden het nooit te moeilijk, zijn niet bang om fouten te maken en geven niet op. Vreemd genoeg kan deze passie voor leren verdwijnen en zijn er kinderen die hun motivatie lijken te verliezen wanneer het lastig wordt. Dat kan op school zijn, wanneer ze daadwerkelijk worden aangesproken op hun talenten, maar ook bijvoorbeeld bij pianoles of turnen. Zolang alles goed gaat, blaken ze van zelfvertrouwen, maar wanneer ze uitgedaagd worden om het beste uit zichzelf te halen, haken ze het liefst zo snel mogelijk af. De mindsettheorie van Carol Dweck verklaart waarom.

Hoe denkt het kind over zichzelf?

De term ‘mindset’ staat voor de manier waarop kinderen (en volwassenen!) denken over zichzelf en in het bijzonder over hun intelligentie

en kwaliteiten. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen een vaste mindset en een groei mindset. Kinderen met een vaste mindset geloven dat hun persoonlijke eigenschappen vaststaan. Je bent met een bepaalde ‘hoeveelheid’ intelligentie en kwaliteiten geboren en daarmee zul je het de rest van je leven moeten doen. Kinderen met een groei mindset daarentegen geloven dat ze zichzelf steeds kunnen blijven verbeteren en ontwikkelen. Je talenten zijn slechts het startpunt; je kunt steeds blijven groeien door hard te werken en ervaring op te doen.

De vaste mindset

Omdat kinderen met een vaste mindset het gevoel hebben dat hun kwaliteiten onveranderlijk zijn, vinden ze het belangrijk dat ze vaak kunnen laten zien dat ze over een behoorlijke portie aangeboren talent beschikken. Dit verlangen om slim of goed over te komen heeft echter een keerzijde. Kinderen met een vaste mindset voelen zich slim wanneer ze iets snel en perfect

doen. Ze doen daarom liever geen dingen die lastig zijn. Wanneer je een uitdaging aangaat, is de kans dat je fouten maakt namelijk erg groot. En kinderen met een vaste mindset vinden fouten maken vreselijk: als je slim bent wanneer alles snel en goed gaat, ben je vanzelfsprekend dom wanneer je fouten maakt!

Een tweede probleem is dat kinderen met een vaste mindset liever geen moeite voor iets doen. Voor deze kinderen is het duidelijk: óf je kunt het, óf je moet er hard voor werken. Het feit dat je inspanning voor iets moet leveren, betekent voor kinderen met een vaste mindset dus dat je er eigenlijk helemaal niet zo goed in bent. Oefenen en hard werken horen volgens hen bij kinderen die niet zo slim of goed zijn. Dus wanneer je wilt overkomen als een natuur-talent, moet je dat vooral niet doen!

De groei mindset

Wanneer je ervan uitgaat dat je altijd beter kunt worden, vind je uitdagingen geweldig. Kinderen met een

groeimindset genieten van moeilijk werk, omdat ze hierdoor het gevoel krijgen dat ze zich aan het ontwikkelen zijn. Fouten maken hoort er voor deze kinderen gewoon bij: je kunt er iets van leren en je kunt jezelf verbeteren. Kinderen met een groeimindset zullen niet opgeven wanneer het even tegenzit of wanneer iets veel moeite kost. Ze accepteren het leerproces dat hoort bij groeien. Ze weten dat ze hard moeten werken om verder te komen en leveren die inspanning graag. Kortom, een groeimindset leidt tot een passie voor leren. Wil je een kind zijn talenten optimaal laten benutten, dan is het dus van belang dat hij een groeimindset ontwikkelt. Het goede nieuws is: je kunt je mindset veranderen, en volwassenen kunnen kinderen helpen een groeimindset aan te leren of te behouden!

Wie voor een dubbeltje geboren is ...

De vaste en de groeimindset zijn sterk verweven in onze cultuur. Kijk maar eens naar de volgende spreekwoorden en gezegden: 'Dat gaat me boven de pet', 'Dat is de aard van het beestje', 'Eerste viool willen spelen', 'Ergens als een berg tegen opzien' ... De vaste mindset is hier duidelijk aan het woord. Gelukkig kennen we ook volop uitdrukkingen die de groeimindset ondersteunen, bijvoorbeeld: 'Oefening baart kunst', 'Al doende leert men', 'Waar een wil is, is een weg', 'Door de zure appel heen bijten' en 'Bergen kunnen verzetten'.

Wat zeg je tegen een kind?

Iedereen weet dat je het zelfvertrouwen van een kind stimuleert door hem complimenten te geven. Toch schuilt hier een addertje onder het gras. Sommige goedbedoelde uitspraken van ouders en leerkrachten kunnen namelijk een vaste mindset in de hand werken, doordat ze gericht zijn op 'vaststaande' talenten of intelli-

gentie. Denk aan complimenten als: 'Jij hebt echt een wiskunde-knobbel', 'Weer een 9! Wat ben je toch slim!' of 'Je bent het voetbaltalent van de familie'.

Natuurlijk vinden kinderen het heerlijk wanneer ze om hun kwaliteiten geprezen worden. Het geeft hun een kick, maar deze is slechts van tijdelijke aard. Zodra deze kinderen obstakels tegenkomen, zoals een onvoldoende voor een toets of een verloren sportwedstrijd, verdwijnt hun zelfvertrouwen als sneeuw voor de zon. Wanneer je slim en goed wordt genoemd als alles lukt, wat ben je dan als het misgaat?

Zorg dus dat je termen als 'slim', 'knap' en 'natuurtalent' vermijdt wanneer je kinderen prijst. En leg vooral geen nadruk op snelheid en perfectie ('Wauw, je was als eerste klaar en had niet één fout!'), want dit zijn de 'vijanden' van de groeimindset. Daadwerkelijk leren kost tijd en moeite, en het maken van fouten is onmisbaar om vooruit te komen!

Moet je complimenten dan achterwege laten? Zeker niet! Prijs een kind zo veel je wilt, maar richt je op het groeiproces. Bewonder vooruitgang, prijs hard werken en oefenen en complimenteer doorzettingsvermogen. Op deze manier stimuleer je een groeimindset, waarbij kinderen leren genieten van uitdagingen en plezier krijgen in de inspanningen die ze hiervoor moeten leveren.

Hoogbegaafdheid en mindset

Wanneer je aan kinderen vraagt wat hoogbegaafdheid is, krijg je over het algemeen antwoorden als deze: 'Dat je superslim bent', 'Het slimste kind van de klas' of 'Alles goed kunnen'. Kinderen (en volwassenen) gebruiken bij het beschrijven van hoogbegaafdheid vaak termen die te maken hebben met intelligentie, beter zijn dan anderen en goed zijn in iets. Helaas refereren dit soort bewoordingen aan vaste eigenschappen en impli-

ceren ze dat hoogbegaafd zijn inhoudt dat je de beste bent of moet zijn.

Daarnaast loopt de ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen vaak voor op die van hun leeftijdgenoten. Ze leren zichzelf bijvoorbeeld al heel jong lezen of weten als klein kind al alles over planeten. Natuurlijk worden kinderen hier vaak om geprezen, maar de kans is groot dat deze complimenten gericht zijn op hun intelligentie en het gemak waarmee ze leren, met andere woorden: op vaste eigenschappen.

Bovendien zijn hoogbegaafde kinderen vaak al op heel jonge leeftijd in staat om kritisch naar zichzelf te kijken. Ze zijn zich bewust van zichzelf in de omgeving en kunnen zichzelf al vroeg met anderen (grotere kinderen of volwassenen) vergelijken. Wanneer ze zien dat anderen dingen kunnen die zijzelf nog niet beheersen, kunnen ze zich dom of niet goed genoeg gaan voelen en zich gaan schamen voor de fouten die ze maken.

Je kunt je voorstellen dat de kans dat een hoogbegaafd kind een vaste mindset ontwikkelt, groot is. In de praktijk zie je dan ook regelmatig gedrag dat past bij de vaste mindset.

Er zijn hoogbegaafde kinderen die het vreselijk vinden om verrijkingsopdrachten te maken en die hun werkboekjes zo diep mogelijk in hun laatje verstopten of alleen de gemakkelijke opdrachten maken. Ook zijn er hoogbegaafde jongeren die zich erg dom voelen wanneer ze op de middelbare school merken dat voldoende halen niet meer vanzelf gaat.

Hoe help je een kind: een top 5

Gelukkig kun je een kind helpen bij het ontwikkelen van een

groeimindset. Bedenk wel dat de overgang van een vaste naar een groeimindset niet eenvoudig is. Alles wat het kind eerder het liefst vermeed, zoals uitdagingen aangaan, fouten maken en inspanningen leveren, moet hij nu ineens omarmen. Dat is best spannend en daarom kan een kind jouw hulp er goed bij gebruiken.

1. Focus op het proces

Maak punten en resultaten minder belangrijk en richt je op het proces dat het kind doormaakt. Prijs doorzettingsvermogen, de aanpak van het kind en zijn inzet. 'Jammer dat je niet tevreden bent met die 6 voor rekenen op je rapport. Want

kijk eens: je hebt een "goed" voor inzet! Ik ben hartstikke trots op je!' Vraag een kind regelmatig wat hij geleerd heeft en laat hem vertellen hoe hij dat voor elkaar heeft gekregen.

2. Focus op inspanning

Maak het kind duidelijk dat het er niet om gaat de beste, de snelste of de slimste te zijn, maar dat het gaat om de inspanning die je levert om iets te bereiken. Richt je complimenten op hard werken en oefenen: 'Als je net zo hard blijft oefenen als vandaag, dan zul je zien dat je dit muziekstuk steeds beter gaat spelen!' Zorg ervoor dat het kind op school lesstof krijgt die is afgestemd op zijn niveau, zodat hij dagelijks kan ervaren dat het leveren van inspanningen noodzakelijk is om verder te komen. Vertel waar jijzelf moeite voor hebt moeten doen en wat je daarmee hebt bereikt.

3. Focus op groei

Laat het kind zien dat je gelooft in de groeimogelijkheden van talenten en intelligentie en laat het kind zijn eigen groei ervaren: 'Jammer dat je je tafeltoets niet hebt gehaald, maar kijk eens: vorige keer had je er 8 goed en nu 15! Zie je hoe je vooruit bent gegaan door extra hard te oefenen?' Zorg dat het kind zich niet vergelijkt met anderen, maar zich richt op het verbeteren van zichzelf en het behalen van zijn eigen doelen. En natuurlijk: 'vier' iedere vooruitgang die het kind boekt door hard te werken.

4. Focus op leren

Sta model voor 'een leven lang leren' en vertel het kind hoe je jezelf steeds bent blijven ontwikkelen. Geef het kind mogelijkheden om nieuwe dingen te leren, zonder dat hij het gevoel heeft direct de beste te moeten zijn. Geef het kind inzicht in de vaardigheden die hij nog moet ontwikkelen (bijvoorbeeld zich concentreren of hulp

durven vragen) en help hem bij het aanleren hiervan.

5. Focus op het leren van fouten

Laat het kind zien dat ook jij geregeld fouten maakt en vertel wat je ervan hebt geleerd. Geef het kind de kans om fouten te maken, dus ruim niet alle obstakels voor hem uit de weg. Help het kind van een fout een leermoment te maken. Zoek samen op welke fouten de held (sporter, popster e.d.) van je kind heeft gemaakt in zijn of haar carrière en ontdek hoe hij of zij daar beter van geworden is.

Natuurlijk kun je een kind ook inzicht geven in de mindsettheorie van Dweck. Vertel hem op een begrijpelijke manier over de vaste en de groeimindset en de gevolgen daarvan. Je kunt hierbij gebruikmaken van de fictieve personages Fixie en Growie. Fixie heeft een vaste mindset en ziet overall problemen. Growie zet deze problemen om in kansen. Bespreek allerlei situaties met het kind en laat hem verwoorden hoe Fixie erop zou reageren en vooral: wat Growie zou zeggen en doen. Het kind oefent zo op een speelse manier het denken vanuit een groeimindset!

Teun

Teun zit nu een halfjaar in de plusklas. Hij heeft een goede klik met de juf en zijn klasgenoten en heeft inmiddels ervaren dat een plusklas toch best leuk is. Teun kiest nog wel graag voor de veilige weg en blijft het lastig vinden om geconfronteerd te worden met zaken die nog niet zo goed lukken. Gelukkig leert hij hier met hulp van zijn leerkracht, zijn ouders en Growie steeds beter mee omgaan. Een doorbraak was een toets voor Spaans: na twee halfslachtige pogingen waarbij Teun bleef vasthouden aan het idee dat hij slecht was in Spaans en (dus) niet leerde, haalde hij de derde keer een 8. 'Niet per ongeluk, juf, maar omdat ik deze week iedere dag geleerd heb!', vertelde hij vol trots.